

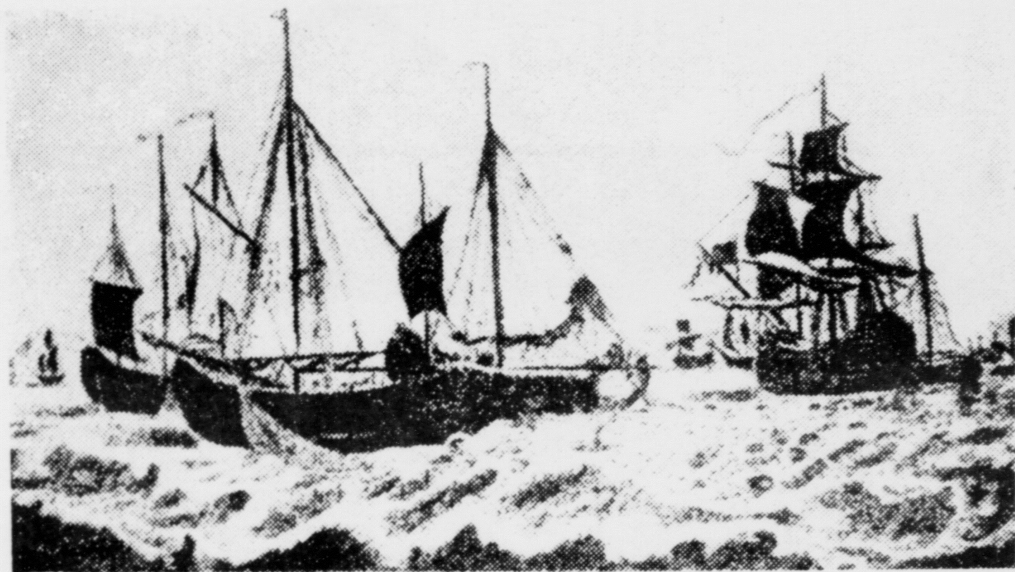
nýggjan eykarætt, tí at avhoyringin var ikki farin fram eftir teimum spurningum, hann sum saksøkjari hevði kravt skuldu vera grundarlagið.

Sýslumaður í vanda

Tá ið rætturin varð settur aftur 4. juni, segði sýslumaðurin seg ikki kunna koma á rættarfundin vegna sjúku. Jákup Nolsøe mótti fyrri bróðurin, sum nakrar dagar frammanundan var farin úr Føroyum til Danmarkar at klaga um víðurskiptini í Føroyum. Nú vóru vitni, sum søgdu seg hava sæð vóru verða fýrðar á land av handilsskipi á náttartíð. Annar kalsmaðurin (annar av hjálparmonnum sýslumansins) vitnaði, at ólógligur handil fór fram, at sýslumaðurin var ikki minni sekur enn onnur; hann visti um, at vóru vóru fluttar á land, tá ið myndugleikar ikki sóu hetta, og at sýslumaðurin hevði verið uppi. Hesin vitnisburður mátti vera sera álvarsamur eisini fyrri Løbner, tí sum kommandantur hevði hann ábyrgdina av vaktarhaldinum, og fyrri Mørck, handilsforvaltara, ið hevði ábyrgdina av vóruflutninginum til Føroya og úr Føroyum. Hesi víðurskipti mugu vera einasta orsök til, at sakarmálið, sum júst við vitnisburði kalsmansins hevði tikið eina nýggja og álvarsama vendl, doyði burtur og ongantíð kom fram aftur. Jákup Nolsøe, sum jú starvaðist í handlinum, mundi vita betur enn flest onnur um hesi víðurskipti, tá hann skriver, »at embetsmændene og nogle formuende familier herstedes fik ej alene deres særlige fornødheds artikler, men endog betydelige handelsvarer til salgt opsendte, for det meste fragtfræ med de herpaa farende skipperne, styrmænd og andre, imod at disse folks betydelige smuglerier med tobak, brændevin og andre mulige varesorter blev overset og anordningernes overholdelse undladt«.

Løbner

Tað sigur ikki lítið um Løbner sum embetsmann, at frágreiðing hansara og fútan (ið var »amboð« hansara og sum einki hevði havt við sakarmálið at gera) til Rentukamarið skriver, at undir avhoyringunum var »meget ubetydeligt... udkommet, som kunne gravere sysselmannden«, meðan hann ger vart við, at eitt vitni hevði »udtrykkelig navngivet handelsbetjent Jacob Nolsøe for at have taget stor del i denne ulovlige handel«, sum teir tó víðganga, at vitni høvdu sagt vera í Havn. Henda ákæra var als ikki komin frá nøkrum vitni, men frá tí saksøkta, sýslumanninum, og hann hevði einki sagt um stóran handil, bert at Jákup Nolsøe hevði selt tubbak av sama slagi sum hann sjálvur. Endamálið við hesari frágreiðing hjá Løbner kann ikki hava verið annað enn

Ensk fiskiskip frá 18. öld

at halda hondina yvir sýslumanninum, sum júst var komin illa fyrri av vitnisburðinum hjá kalsmanninum. Kommandanturin má hava verið ræddur fyrri, at varð meira gjørt við alt hetta mál, kundi tað at enda taka hann sjálvan og møguliga aðrar embetsmenn av fótum við. Hesin ótti man eisini búgva undir, tá ið Løbner skjýtur upp at seta eina nevnd at kanna loynihandilsspurningin og mælt til at seta seg sjálvan, fútan og handilsforvaltaran í hesa kanningarnevnd. Tá høvdu teir allir verið væl vardir. Men hann royndi týðuliga at skaða Jákup Nolsøe sum starvsmann við handilin og harvið óbeinleiðis bróður hansara Nolsøyar-Páll. Tað, sum upp kom í hesum sakarmáli, sjálv gongdin í tí, og tann frágreiðing, danskir myndugleikar fingi um málið, er meira enn nakað annað avdúkandi fyrri standin í embætisheiminum í Føroyum í hesum tíðarskeiði – hildin saman av rotinskapi og hatri til tann mann, ið einsamallur tordi at ganga ímóti embætismannaveldinum ella at seta seg á odda í teirri andstöðu, sum var í fólkunum. Hann mátti vera fíggingi, ikki bert hjá embætismanninum í Føroyum, men eisini hjá arbeidsgævarum teirra í handilsstjórn og Rentukamari í Keypmannahavn. Høvuðsmaðurin var Løbner, og hann gjørdist tí sjálvsagt álitið hjá hesum stovnum í Føroyum. Løbna – amtmansembætið – fekk hann seinni.

Suðuroyingar

Sum nevnt frammanfyrri høvdu menn í Suðuroy vegna fólkid har í oynni – eftir øllum at døma eggjaðir av Nolsøyar-Páll – í juli 1806 lagt uppskot fyrri Løgtingið um friar handil í Suðuroy í fyrirbils trí ár. Nolsøyar-Páll legði samstundis uppskot um frihandil í Norduroy, eisini í trí ár; tá helt hann, at nóg nógvir føroyingar dugdu sjómansskap. Næstan bert suðuroyingar tóku undir við uppskotinum. Nolsøyar-Páll norður í Vági átti *Royndina Friða* saman við suðuroyingunum Per í Gjörðum og Jákup í Toftum. Helst býr aftan fyrri hesa umsókn, at skip teirra hevði verið nóg stórt til at flyta vóru til hesar partar av landinum. Eftir trimum árum kundi so frihandilin havt prógvad fyrimunir sínar, og aðrir fóru at taka eftir. Tá høvdu eisini fleiri føroyingar verið vandir sjómenn, og onnur skip kundu komið afturat. Tað tykist, sum at Nolsøyar-Páll ikki kundi hugsa sær føroyskan frihandil utan føroyska sigling. Ið hvussu er høvdu soverðin víðurskipti gjørt eina føroyska frihandilsskipan trupla og ólagaliga. Eftir at hava ferðast um landið stevndi Nolsøyar-Páll til fundar í Havn 25. august, og har varð avgjørt at sendinevnd skuldi fara til Danmarkar við *Royndini Friða* at leggja ynski um broytingar í víðurskiptunum fyrri kong sjálvan, av tí at Løgtingið ongur broytingar vildi mæla til. Teir skuldi biðja kong geva handilin leysan liðandi, fáa nýggja grindareglugerð, sum skuldi minka um tann partin, sum varð lagdur av til jørðina, og royna at fáa avtikið tað tilvildarlaga lutakastið um soldatatenastu á Skansanum. Í hesa sendinevnd vórðu umframt Nolsøyar-Páll valdir Jóannes Pálsson úr Funningi, Dánjal Jákup Jóannesson úr Kvívík, Jónis Jónsson úr Sumba og Jákup Jákupsson sunnan úr Vági. Ferðin skuldi fíggað við farni av tryggingum, ið skuldi latast sum stuðul. Eisini varð peningur savnaður saman til ferðina.

Forðingar

Striltið gekk at sleppa av stað. Løbner og Hammershaimb, fúti, svaraðu upp á umsókn um útfærðaloyvi, at ikki var bannað at flyta út soverðid sum tryggingur, men at hetta skuldi gerast við skipum hjá einahandlinum móti vanligum farmagjaldi. Meðan sendiferðin varð hildin aftur, sendu teir bræv til Rentukamarið við klagu um framferðina hjá Nolsøyar-Páll. Teir klagðu um, at hann setti fólkid upp ímóti tí kongliga einahandlinum og hevði hildið stórfundin í Havn 25. august uttan at siga teimum frá. Í brævinum verður sagt um atburð hansara, at hann »bærer præg af det eventyrlige, men har i mange henseender også anstrøg af et uroligt hoveds handlemaade«. Teir siga seg helst ikki kunna forða

honum í at fara, men biðja Rentukamarið ikki svara Nolsøyar-Páll, fyrr enn teir eru spurdir og hava givið frágreiðing.

Fíggarliga kundi ferðin ikki koma í lag, uttan at *Royndin Friða* slapp at hava farm við til Danmarkar. Nolsøyar-Páll royndi at gera vart við, at hóast skipið hevði farm, var hetta ikki handilsferð, men bert neyðug fígging av ferðini, sum hevði til endamáls at tala við kong um broytingar í ávisum føroyskum víðurskiptum. Til hetta stríð við embætismenninar fór alt heystið, allur veturin 1806–1807 og alt várið. Tá ið komið var út í mai mánað, mátti fáast greitt, um ferðin kundi gerast hetta árið ella ikki. Nolsøyar-Páll og stuðlar hansara tykja at hava verið í somu støðu, sum Lucas Debes og hansara menn høvdu verið í, tá ið teir vórðu hildnir aftur í 1670–1672 at forða teimum at bera fram klagu fyrri kong. Á fundi í Øravík 16. mai varð bræv sett saman, sum heitti á Nolsøyar-Páll um at fara, hóast forboðið. Hann hevði gjørt ferð til Suðuroy og hevur helst sjálvur staðið aftan fyrri hesa áheitan. Tann 22. mai legdu Dánjal á Helli og Nolsøyar-Páll tað, teir kallaðu *seinasta uppskot*, fyrri Løbner og fútan. Teir bóðu um at fáa tryggingur sínar sendar við fyrsta handilsskipi til Keypmannahavnar, ella sjálvir at hava við 2.000 tryggingur, sum myndugleikarnir skuldu seta innsigli á, og sum skuldu verða verandi í skipinum, til myndugleikarnir í Keypmannahavn møguliga gövu loyvi til at skipa ter upp, og sum ikki skuldu takast heim aftur við undir sama innsigli; um einki annað bar til, vildu teir lata tryggingurnar skipa upp í Havn og taka kolfarm við til Keypmannahavnar. Heldur ikki hetta uppskot kundu myndugleikarnir goðtaka, og teir vóru serliga illir um áheitanina frá suðuroyingum um ikki at akta siglingarforboðið.

framhald

Royndin Friða